

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 40. — Рівне: РДГУ, 2008. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

формування у вихованців позитивних сугестивних комплексів, залучення їх до господарських справ.

Але найважливішим тут виявився зміст соціалізуючого процесу, який був спрямований на формування у вихованців почуття господаря як власного життя, так і суспільного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенчук С.Г. Педагогічна технологія А.С. Макаренка і сучасність. – Рівне: РДГУ, 2001. – 352 с.
2. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К.: Рад. шк., 1978. – 326 с.
3. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
4. Соб. Соч. Макаренко А.С. – М., 1952. – Т. V. – 563 с.
5. Терський В.Н. Клубные занятия и игры в практике А.С. Макаренка – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1961. – 151 с.
6. Тихоцкая Е.С. На уроке А.С.Макаренко //А.С.Макаренко. Статьи. Книга 2. – Изд-во Львовского университета, 1954. – С. 124-126.

***Резюме.** В статье рассматриваются методы, формы и средства социального развития младших школьников, использованные А.С. Макаренко в собственной педагогической деятельности. Прослеживается их системный характер.*

***Ключевые слова:** социализация, воспитательная система, коллектив воспитанников, объект социализации, педагогическая технология.*

***The summary.** Methods, forms and means of social development of primary schoolchildren which were used by A.S. Makarenko in his own pedagogical activity are submitted in the article. Their systematic character is observed.*

***Key words:** socialization, educational system, collective of pupils, object of socialization, pedagogical technology.*

Одержано редакцією 20.03.2008.

УДК: 37. 035. 6: 78. 071. 2

О.І. ТРОФИМЧУК

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ У ВИХОВАННІ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ

***Резюме.** У статті окреслюються основні етнопедагогічні методики навчання музикуванню. Аудіальне мислення (слух) розглядається як основний базовий принцип у підготовці музикантів-інструменталістів. Музична етнопедагогіка ХХ століття розглядається як видозмінена, наповнена новим змістом під впливом новітніх тенденцій в музичній культурі.*

***Ключові слова:** етнопедагогіка, музикування, аудіальне мислення, музикант-інструменталіст, музичний слух.*

Збереження народної музичної культури – завдання, яке потребує пристальної уваги, глибокого професійного підходу з боку дослідників, музикантів-педагогів та практиків, які беруться за справу народної музичної творчості. Схоластичність у цьому питанні, оцінювання і виконання зразків народно-музичної спадщини з орієнтацією на академічний професіоналізм, на сценічні стереотипи виконання призведе до збіднення народного стилю, у кращому випадку перенесе традиційне виконавство у рамки музейного експонату, позбавить його імпровізаторського начала. Підхід до цієї справи обов'язково повинен ґрунтуватися на усвідомленні особливостей народної музики усної культури, законів її існування та розвитку, відмінних від європейських академічних традицій, безписемного (аудіального) способу мислення, а, отже, і специфічних методів оволодіння ним. Для повноцінного існування народної інструментальної музики необхідна наявність зафіксованих, науково-обґрунтованих традиційних народних методик освоєння того чи іншого музичного інструмента у рамках окремо взятої етнокультури.

Ці питання розглядалися у наукових студіях С.Грици, С.Утегалієвої, В.Мацієвської, Т.Казанської. Співзвучність їм знаходимо також у Г.Орлова, В.Мартінова.

Детальне ознайомлення з проблемами музичної етнопедагогіки ще раз змушує нас зупинитися на особливостях музичного розвитку дітей в умовах перебування в традиційному етнокультурному середовищі. Як відомо, музичні здібності складаються з чотирьох основних моментів: ритмічне чуття, інтонаційне чуття, музична пам'ять, емоційне сприйняття. Зауважимо, що інтонаційне чуття, тобто вміння відтворити на слух почуту музичну фразу, чи заспівати пісню, що є чи не найголовнішою умовою визначення наявності чи відсутності музичного слуху у наших навчальних музичних закладах, є лише однією зі складових і, як свідчить практика академічних форм інструментального виконавства, не завжди вирішальною. Є багато прикладів професійних музикантів-виконавців, які не можуть грати по слуху.

У традиційному етнокультурному середовищі перші контакти дитини з музикою починаються зі слухання і відповідного емоційного реагування колискових пісень. Через деякий час, навчившись ходити та говорити, дитина продовжує свої контакти з музикою в ігрових формах: граючись дитячими іграшками-свистунами (маленькими окаринами), чи самостійно майструє аналогічні іграшки зі стебел злакових рослин, з верби, вчиться свистіти на кленових чи бузкових листках і т.ін. Граючи на таких інструментах, на відміну від співу, дитина вперше стикалася із залежністю зміни висоти звуку з рухами пальців. Мала кількість ігрових

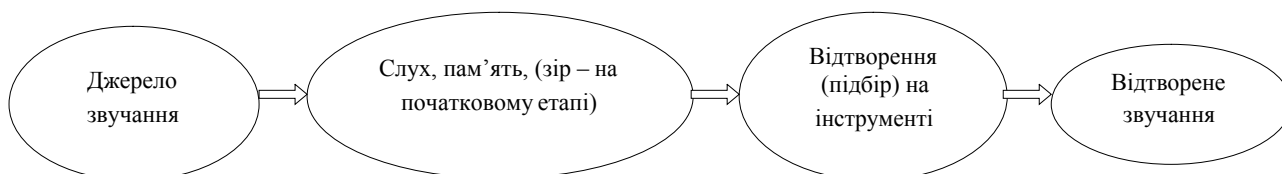
отворів на такому інструменті давала їй можливість швидше опанувати звукоряд інструменту. Специфічний стрій і обмежений звукоряд такої окарини чи сопілки спонукали розвиток творчого мислення юного музики, особливо у напрямку ритмічно-варіаційного урізноманітнення виконуваних мелодій.

Тобто, відбувалося природне опанування музично-історичного досвіду предків на елементарних знаряддях-інструментах. Навички ритмо-інтонаційного чуття розвивалися в комплексі з пам'яттю, емоційними відгуками-реакціями на почуте. Невдовзі приходить і перший досвід гри на справжньому музичному інструменті. Зазвичай, це пов'язано з якимось музикантом-вчителем, від якого ця дитина вчиться. І знову, відсутність нотного запису спонукала учня інтенсивніше запам'ятовувати почуте, а також напружувала слух, оскільки потрібно відтворити те, що ти запам'ятав і звучить в тобі (на рівні внутрішнього слуху) на певному музичному інструменті.

Характерною особливістю етнопедагогічних принципів в освоєнні інструменту є те, що навчальний репертуар, на якому набував майстерності юний музикант, був одночасно і концертним. Музичній етнопедагогіці не притаманні такі форми навчання як виконання вправ, гам, арпеджіо, етюдів. Школою музики для кожного учня ставав, зазвичай, репертуар його вчителя: від найпростіших пісеньок до технічно складних варіацій з музики до танцю. Нерідко юні музиканти-аматори бралися за виконання невідомих для них у технічному, інтонаційно-ритмічному чи гармонічному відношенні пісень, чого б не допустила академічна школа. Та дуже часто такі недоліки цієї покvapливості, вимушене спрощення гармонії, а, іноді, й мелодії, окупувалися надбанням навичок варіювати мелодію, гармонічний акомпанемент, тобто імпровізувати. Оскільки ці «спрощені варіанти» учень часто шукав сам, у нього виховувалися елементи творчого мислення.

Недоліки постановки виконавського апарату (у порівнянні з академічною школою) зумовлені швидкою перспективою виходу на «естраду». Юний музикант вже з першого самостійно виконаного твору виступав перед слухачами: на весіллях, вечорницях, парубоцьких гуляннях і т.ін. Це ще більше спонукало його до вивчення свого мистецтва, а хибі у постановці оправдувалися підтриманням у музиканта бажання вчитися грати, розвитком у нього ініціативності, подвижництва, тобто, якостей дуже часто відсутніх в учнів академічних шкіл.

Аудіальний слух, що розвивається у таких умовах, опирається на музично-слуховий досвід людини. При цьому алгоритм дій музиканта визначається такими позиціями:

Наведена схема відповідає грі по слуху, без нот і опирається, за твердженням В.Мартінова [1], лише на аудіальний досвід музиканта, де домінує слух, пам'ять. У таких умовах природно напрацьовується вміння співставляти раніше почуте з тим, що звучить реально, корегувати його, змінювати, варіювати, підключаючи свій слуховий багаж (досвід). Зір у таких умовах навчання гри доповнював слух. На відміну від академічної європейської музики, де функція зору «обмежується фіксацією нотного тексту, що переросла в «уміння», набутий навичок «слухати» очима твір» [3, 117]. В безписемній музичній культурі значення зорового фактору визначається особливостями усного характеру музикування, відсутністю нотної системи, а також взаємозв'язком характеру музичної мови (форма, штрихи, динаміка, артикуляція, темп) з конструкційними особливостями інструмента (наприклад, обертоначний звукоряд трембіти чи теленки, діатонічний звукоряд гармошки і ін.). Окремі виконавці у таких умовах розвивали здібності до додумування, певної адаптації того що він пам'ятає, чує внутрішнім слухом, до умов звучання на конкретному інструменті, а також до варіювання. Дехто вдосконалювався у своїй майстерності до рівня імпровізування та компоновання форми фольклорної композиції.

У другій позиції алгоритмічної моделі дій музиканта усної традиції зазначається «зір на початковому етапі». Тут йдеться про використання зору як допоміжної ланки між слухом музиканта та рухом його виконавського апарату. При перейнятті мелодій учень слідкував за виконавським апаратом та аплікатурою виконавця. Інструмент і пальці останнього були певний час умовним «нотним станом». Даний період навчання в умовах безписемної культури можна назвати перехідним. Він полегшує процес освоєння інструмента та забезпечує краще засвоєння і запам'ятовування музичного матеріалу.

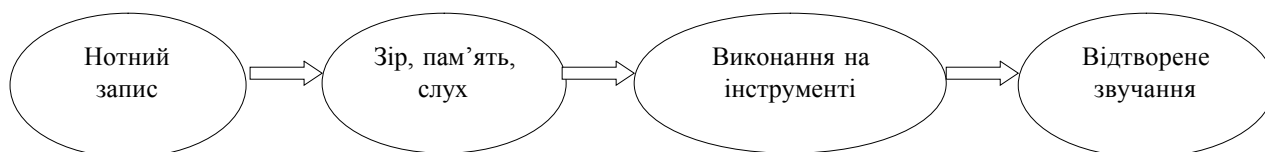
Особливий інтерес з цього приводу викликає процес освоєння скрипки. Відсутність ладків на грифі інструмента створює одну із завад, щодо швидкого оволодіння звуковидобуванням. З метою її подолання у народній практиці відомі приклади нанесення на гриф умовних «ладків». «Інколи на кустарні дитячі скрипки наносилися ладові помітки у вигляді ліній, намальованих фарбою, або у вигляді наклеєних смушок паперу» [2, 83].

Отже, аудіальний слух, що виник, функціонував і розвивався в умовах усної традиційної музичної культури, був безальтернативним до появи перших систем запису, які у нашій музичній культурі пов'язані з церковним монодичним співом. Середньовічна монодія фіксувалася у вигляді умовних знаків (невм, крюків та ін.), які досить приблизно окреслювали інтонаційно-ритмічну структуру мотиву. Точність відтворення при

такій системі запису мала умовний характер і залежала від слуху та обізнаності регента – демественника. Як відомо багатоголосі форми співу стали можливими завдяки поширенню нотного письма, зокрема чотирилінійкової київської нотації, а згодом і п'ятилінійкової нотації, придуманої монахом-бенадиктинцем Гвідо і поширеної у Європі.

За цікавим спостереженням відомого московського композитора Владіміра Мартінова виникнення цієї нотації по часу співпадає з виникненням стремен. Між цими двома, здавалося б різними поняттями, є кілька суттєвих аналогій. Вершник, використовуючи стремена, відходить від безпосереднього контакту з конем, і натомість отримує нові оперативні можливості: тримати спис, чи лук рівно, амортизуючи скакання коня згинанням ніг. Проводячи аналогію з лінійною нотацією, ми бачимо, що при цьому «людина виходить за межі звукового потоку і звертається до візуальних знаків». Ці візуальні знаки ніяким чином не пов'язані з попереднім слуховим досвідом людини, і дають їй можливість виконувати те, чого вона раніше не знала, причому самостійно, без допомоги вчителя.

З появою п'ятилінійкової системи нотного запису (в Україні це співпадає з епохою Ренесансу XVII-XVIII ст.) між звуком і слухом з'являється посередник – знак. Схема набуває такого вигляду:

Для того, щоб щось зіграти не обов'язково його почути, достатньо побачити ноти. З їх використанням навантаження на слух і пам'ять виконавця суттєво зменшується, обмежуючись лише корекцією чистоти інтонування (на нетемперованих інструментах), динаміки, артикуляції та темпу виконуваного твору. На противагу цьому при грі з нот активізується візуальний чинник. Це дозволяє охопити одночасно поглядом кілька частин твору, записаних нотами, порівняти їх, встановити їх тотожність чи різницю, при цьому дуже часто не залучаючи слух. Тут вже не може йти мова про додумування раніше почутого, його варіювання, оскільки все вже зафіксовано, і від виконавця вимагається лише точно це виконати. Таким чином гра з нот за своєю суттю вимагає більше раціонального мислення, на відміну від усної (фольклорної) культури, де домінує креативне мислення.

Та писемна культура загалом і візуальний слух зокрема, що домінували в українській академічній музичній культурі всього упродовж двох століть, зазнали утисків з боку нової хвилі народної (негритянської за походженням) культури, що заповонила Америку та Європу від початку XX століття, – джазу. На зміну академічним виконавцям, апологетам класичної європейської музики, прийшло нове покоління музикантів, яке довело, що можна музикою заробляти гроші не знаючи нот. Опіраючись на гру по слуху та у переважній своїй більшості, безписемний спосіб передачі, ця культура стрімко поширювалася серед різних прошарків народу. А у 60-х роках новий удар по писемній музичній культурі та візуальному слуху (мисленню) нанесла рок-музика, що теж опиралася на засадничі принципи традиційної музичної етнопедогогіки – аудіальний слух.

Таким чином музична етнопедогогіка у XX столітті не зникла зі скороченням побутування традиційних форм інструментального музикування, а видозмінювалась, наповнювалась, під впливом модних новітніх тенденцій, новим змістом.

При навчанні виконавців на музичних інструментах проблема оволодіння аудіальним мисленням може мати два шляхи вирішення:

- розвитком здатності гри (співу) по слуху паралельно, або, навіть, до освоєння нотної грамоти, з перших занять музикою;
- наверненням до гри по слуху в зрілому віці.

Практика показує, що результативність другого шляху – мізерна. Студент, який звук мислити, опираючись на інформацію, подану нотними знаками, дуже важко, з неохотою і боязню пускається «нотного» берега і змушує себе виконувати музику лише на основі почутого. У таких випадках часто спостерігається недостатній рівень володіння сольфеджіо (чуття інтервалів, співзвуч, акордів), гармонією. І навіть інтенсивні заняття з цих предметів не дають бажаного результату, оскільки для вільного музикування по слуху необхідна фантазія, як невід'ємна складова аудіального мислення, що розвивалося тривалий час.

Найкраще для навчання музикуванню будуть піддаватися студенти, що пройшли перший шлях у освоєнні свого ремесла, тобто гра по слуху стимулювалася паралельно з вивченням нотної грамоти, або, навіть, раніше. Саме за таких умов учень-початківець сприймає музику органічно як мистецтво через емоції виконавця, носія джерела звучання. При читанні нот цей емоційний елемент відсутній.

Сподіваємось, що окреслені у нашій науковій розвідці головні аспекти музичної етнопедогогіки знайдуть подальший розвиток у наукових студіях фольклористів, педагогів, музикантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мартынов В. Музыка и письмо. Лекция. – www.polit.ru/lectures.
2. Казанская Т. Традиции народного скрипичного искусства Смоленской области // Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка. Т.2. – М., 1988 – С. 78-107.

3. Утегалиева С.О специфике взаимосвязи слухового и визуального начал у музыкантов-инструменталистов бесписьменной традиции// Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка. Т.1. – М., 1987 – С. 116-125.

Резюме. В статье раскрываются основные этнопедагогические методики обучения музицированию. Аудиальное мышление (слух) рассматривается как основной базовый принцип в подготовке музыкантов-инструменталистов. Музыкальная этнопедагогика XX столетия рассматривается как видоизмененная, наполненная новым содержанием под воздействием новейших тенденций в музыкальной культуре.

Ключевые слова: этнопедагогика, музицирование аудиальное мышление, музыкант-инструменталист, музыкальный слух.

The summary. In the article reveal ethnopedagogical questions music education. Auditory thought – the basis in education musical instrumental person. Music ethnopedagogical XX s. reveal modify under influence modern tendency in music culture.

Key words: ethnopedagogic, play music, auditory thought, music instrumental person, ear.

Одержано редакцією 22.02.2008.

УДК 37. 034(91)

Л.І. МИХАЙЛОВА

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ К.Д. УШИНСЬКОГО

Резюме. У статті проаналізовано розвиток проблеми морального виховання у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського. Розкрито основні категорії, на яких будувалася теорія морального виховання видатного педагога - дух, матерія, розум, свідомість, самосвідомість, судження, поняття, ідея, конкретне й абстрактне, випадковість і необхідність. Системоутворюючим поняттям у теорії морального виховання К.Д. Ушинського є поняття моральної самосвідомості.

Ключові слова: моральне виховання, моральна свідомість, моральне почуття, моральність, свідомість, самосвідомість.

Постановка проблеми. У суспільстві з постійними політичними, економічними, соціальними змінами великої цінності набуває моральна позиція кожної людини. Як ніколи стає актуальною проблема духовно-морального відродження особистості. Вивчення педагогічної спадщини К.Д. Ушинського та її використання може допомогти у сучасному творчому пошуку нових шляхів розвитку сучасної педагогічної науки та системи освіти - загалом. Відповідно до вищезазначеного, актуальним є дослідження розвитку теорії морального виховання К.Д. Ушинського.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є вивчення проблеми моральної самосвідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихід у світ праці великого педагога К.Д. Ушинського «Людина як предмет виховання» був одною з важливих подій, якими ознаменувалась історія нашої вітчизняної психолого – педагогічної думки в 70-х роках минулого століття. Задумана автором як «спроба педагогічної антропології», вона в трьох томах мала охопити всі питання фізичної й психологічної природи людини та її виховання. На жаль, через передчасну смерть К.Д. Ушинського його задум залишився незавершеним (автор не встиг оформити матеріали, підготовлені ним до третього тому своєї праці).

Перші два її томи витримали в умовах колишньої Росії 13 видань. Уже цей факт свідчить про той великий успіх, яким користувалась в передових колах учительства ця багата своїм психологічним і педагогічним змістом праця Ушинського.

Як відомо, К.Д. Ушинський мав намір присвятити третій том «Педагогічної антропології» розглядові психічних явищ вищого порядку, або так званих духовних явищ, властивих лише людині, на відміну від душевних, спільних на думку Ушинського, і людині, і тваринам. Крім того, тут мала бути викладена система педагогіки, ті педагогічні настанови, що впливають з положень, розвинених в усіх трьох томах антропології.

Третій том «Педагогічної антропології» не був написаний. Але збереглося чимало матеріалів (виписок з різних джерел, критичних нотаток, записів окремих думок і деяких більш – менш опрацьованих статей), що їх К.Д. Ушинський готував для заключного тому. Ці матеріали становлять безперечний інтерес. У них К.Д. Ушинський виступає як передовий, самобутній мислитель, психолог і педагог.

У третьому томі своєї «Педагогічної антропології» Ушинський збирався дати детальну характеристику самосвідомості, розуму, мислення, мови, ідей, естетичного та моральних почуттів, свободи волі, а також зробити педагогічні висновки про шляхи фізичного, розумового, морального і естетичного виховання. У вступній частині до перших томів він писав: „Ми матимемо в нашій антропології три головні відділи: відділ перший, присвячений явищам тілесного організму, ми вже закінчили; до другого відділу, присвяченого душевним явищам, перейдемо тепер; а третім відділом, відділом явищ духовних, закінчимо нашу психологію» [2; 195].

Робота над третім томом виявилася науковооб’ємною. У листі до головного керуючого IV Відділення Імператорської канцелярії К.Д. Ушинський писав: „У третьому томі мені доведеться пояснити психічну основу

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	4
<i>Малафійк І.В.</i> Антон Семенович Макаренко і педагогічне мислення.	7
<i>Пашко Л.Ф.</i> Педагогічне мислення сучасного вчителя в контексті філософського світогляду А.С. Макаренка.	9
<i>Фролов А.А.</i> Социально-педагогическое мышление А.С.Макаренко: базовые понятия педагогики, их структура.	12
<i>Семенюк-Іванюк Л.Ю.</i> Ідеї розвитку педагогічної логіки А.С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій.	14
<i>Терешко Л.В.</i> Проблема соціально-педагогічної технології у педагогічній спадщині А.С.Макаренка.	19
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ідеї синтетичної педагогіки А. С. Макаренка в контексті ноосферної освіти.	21
<i>Колесніков С.А.</i> Спільна робота сім'ї та школи з формування музичної культури молодших школярів у світлі педагогічної концепції А.С. Макаренка.	24
<i>Симоненко Л.І.</i> Соціальний захист дітей та молоді в аспекті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка.	27
<i>Малафійк І.В.</i> Розвиток знання - провідна ідея сучасної дидактики.	29
<i>Колос Ю.З.</i> Педагогічне мислення викладача вищої школи в контексті формування інформаційно-технологічної компетентності студентів.	39
<i>Тимошук Л.В.</i> Формування досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу у педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	41
<i>Илалтдинова Е.Ю.</i> Официальная педагогика и общественно-педагогическая инициатива как факторы развития педагогической теории (постановка проблемы).	44
<i>Яковенко К.Ю.</i> Формування педагогічного мислення майбутніх соціальних педагогів у процесі вирішення педагогічних ситуацій у роботі з обдарованими учнями у загальноосвітніх навчально-виховних закладах.	46
<i>Крат І.В.</i> Школа і освіта на Волині напередодні створення Едукаційної комісії (1773 р.).	47
<i>Джеджерера О.В.</i> Громадські об'єднання як засіб творчої активізації студентів.	51
<i>Джеджерера К.В.</i> Комунікативний потенціал громадських студентських об'єднань.	55
<i>Останчук М. В.</i> Цілісне мислення при розвивальному навчанні.	60
<i>Єфремов С.В.</i> Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Формування національних цінностей в учнів у контексті сучасного педагогічного мислення.	69
<i>Борисюк Л.Р.</i> Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми.	72
<i>Шокало А.В.</i> Практичний досвід формування сучасної мовної освіти у Франції.	75
<i>Галатюк Ю.М.</i> Теоретичні й методичні аспекти формування інтелектуальних умінь у контексті навчально-пізнавальної діяльності.	78
<i>Онопрієнко О. В.</i> Проектна діяльність як інтегративна модель навчальної діяльності молодших школярів.	84
<i>Щербаківа К.Й., Зайцева Л.І.</i> Сучасні підходи до навчання старших дошкільників розв'язання арифметичних задач.	87
<i>Юринець О.</i> Формування педагогічної відповідальності студентів коледжу.	90
<i>Пелех Ю.В.</i> Формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.	94
<i>Тадєєва М.І.</i> Історико – педагогічний досвід становлення іншомовної освіти в Росії та Україні (XVIII – XIX століття).	97
<i>Петрук Л.П.</i> Місце та роль риторики у формуванні мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю.	100
<i>Винар В.П.</i> Формування творчого мислення майбутніх вчителів початкової школи як передумова розвитку творчого потенціалу особистості.	103
<i>Свіриць К.О.</i> Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи у контексті сучасного педагогічного мислення.	105
<i>Тадєєв П.О.</i> Різні підходи до поняття «обдарованість» в психолого-педагогічній науці США.	109
<i>Бордюк М.А.</i> Парадигма вивчення природознавства студентами гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів в умовах нового інформаційного простору.	113
<i>Яницур М.С., Єзерська Н.Р., Зброжек Д.Г.</i> Підготовленість майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.	115
<i>Цимбалару А.Д.</i> Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування.	121
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем.	127

Косарева О.І. Роль стилів сімейного виховання у виникненні конфліктної поведінки в дошкільному віці.	132
Щербакова Н.М. До вивчення особливостей пізнавальної самостійності учнів 7-9 класів.	136
Забута Т.В. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд.	140
Мельничук Л.В. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А.С. Макаренка.	147
Трофимчук О.І. Етнопедагогічні основи у вихованні музикантів-інструменталістів.	150
Михайлова Л.І. Проблема моральної свідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.	153
Примак О.П. Формування в учнів початкової школи уміння вчитися в процесі вивчення табличних випадків арифметичних дій.	157
Марко В.Ю. Поняття духовності сучасного вчителя.	163
Фарина Н.П. Виховання студентської молоді в контексті творчого шляху Володимира Івасюка.	166
Тепла М.Й. Психолого-педагогічні особливості спілкування та спільної діяльності дошкільника з дорослими та однолітками.	168
Відомості про авторів.	172

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Малафійк І.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.09.2008 р. Підписано до друку 31.10.2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,2. Обл. вид. арк. 26,7. Замовлення № 69/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 40.— Рівне: РДГУ, 2008.
— 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20